

*Стефан Милошевић**
Институт за политичке студије, Београд

„(ДЕЗ)ИНТЕГРАЦИЈА ДРЖАВА И ИДЕНТИТЕТ“

*Приказ зборника: ур. Зоран Милошевић, Живојин Бурић,
(Дез)интеграција држава и идентитет, Институт за
политичке студије, Београд, 2014, 598 стр.*

Савремени свет карактеришу изузетно активни процеси политичких, економских и културних интеграција. Под интеграцијом се обично подразумева скуп политичких снага у оквиру државних и међдржавних структура и политичких институција обједињених у циљу достизања одређене политичке општости и

* Истраживач приправник

стабилног развоја држава и друштава. Истовремено, процес сваке интеграције захтева спремност субјеката који учествују у том процесу, њихову припрему, жељу и знање о тим процесима, јер при настајању нових политичких институција и вредности у процесу интеграције треба превазићи претходно стање које обично кочи процес интеграције. Зато сваком процесу интеграције претходи својеврсни процес дезинтеграције у којој се субјекти интеграције ослобађају старих норми и механизма. На тај начин су процеси интеграције и дезинтеграције комплементарни.¹⁾

Управо том актуелном питању савремене политичке науке био је посвећен научни скуп „(Дез)интеграција држава и идентитет на почетку 21. века“, одржан у Београду 28. и 29. априла у организацији Института за политичке студије. Скуп је окупио водеће стручњаке из области политикологије, геополитике, социологије, културологије и демографије из земље и иностранства (Руска Федерација, Белорусија, Босна и Херцеговина, Хрватска). На тај начин су се стекли сви услови да тема конференције буде сагледана из различитих углова, с тачке гледишта различитих научних дисциплина, да се питања проуче помоћу различитих метода и на темељима различитих научних школа.

Рад научника на скупу био је подељен у три секције: *Глобализација и национална држава*, *Идентитет и држава* и *Интеграције, модернизација и држава*. Наслови секција осликавају мултидисциплинарни аспект проучавања интеграција. Захваљујући таквом приступу зборник радова с конференције даје целовиту слику о проучаваним феноменима и то са примерима из различитих делова света.

Због обима зборника у нашем приказу биће речи само о неким радовима који осликавају структуру и садржај зборника.

У првом делу, посвећеном питањима односа глобализације и националних држава, запажа се рад Александре Мировић „*Интеграција и дезинтеграција као паралелни процеси савремене глобализације*“ (стр. 67-100). Користећи метод анализе релевантних политичких, правних и научних докумената, ауторка разматра дијалектику интеграције и са њом повезаних појмова дезинтеграције и реинтеграције. Последња два појма ауторка сматра противречнима процесу интеграције, али у исто време и процесима који су

1) Александр Дугин, Основы геополитики, АРКТОГЕЯ-центр Москва, 2000, стр. 447.

јој паралелни. Ту своју тврдњу поткрепљује бројним примерима из савремене историје: пример распада Совјетског Савеза који је истовремено означио и почетак интеграционих процеса на пост-совјетском простору, затим уједињење Немачке, распад Југославије и дезинтеграција српских територија уз истовремене тежње европским интеграцијама. Разматрајући даље појам интеграција, ауторка издваја два основна вида интеграција која су данас актуелна – европске и евроазијске интеграције. За та два вида интеграција ауторка користи исти именитељ, али међу њима види и одређене разлике на пољу националног питања. Док интеграциони процеси на Западу нису укинули дезинтеграционе сепаратистичке процесе (можда су путем идеје регионализације чак и подстицани, јер су националне мањине осетиле да могу бити економски одрживе на уједињеном тржишту), а такође су утицале на слабљење националног идентитета Европљана, који се више осећају као припадници одређене регије или читавог континента него као припадници свог народа и земље, дотле је у случају евроазијских интеграција случај обрнут: национални идентитет јача, што отвара процес националне (ре)интеграције, што актуелна дешавања у Украјини само потврђују.

Односом процеса интеграције и дезинтеграције на примеру српске државе бави се Миломир Степић у раду „Српски парадокс: национална дезинтеграција као услов супранационалне интеграције“ (стр. 153-176). Наиме, аутор истиче да је услов за сваку врсту интеграције претходна дезинтеграција, што је у српском случају парадокс, јер наднационалној интеграцији претходи национална дезинтеграција. Те тврдње илуструју се примерима „прве“ и „друге“ Југославије, чије је стварање послужило као основа за дезинтеграцију српске етничке територије која и данас траје. Истичу се три критеријума по којима Србија не би требало да приступа актуелним европским (и евроатлантским) интеграцијама: ради се инверсивним интеграцијама (наднационалне интеграције могу уследити тек после завршених националних), зато што су те интеграције у супротности са цивилизацијско-геополитичким идентитетом Срба и зато што немају дугорочну економску перспективу.

У одељку о идентитету и држави Александар Гронски, историчар из Белорусије, у свом раду „Белоруски национално-историјски митови као индикатор цивилизацијског идентитета“ (стр. 289-

302) обавештава нас о контрадикторности процеса интеграција на подручју Белорусије. Наиме, Белорусија учествује у процесу евроазијских интеграција, чланица је Царинске уније и Савезне државе Русије и Белорусије. Међутим, упркос овој званичној политици белоруског руководства, у јавном дискурсу (медијима, образовању и универзитетским уџбеницима) преовлађује позитиван и афирмишући став о евроатлантским интеграцијама. Као примере за наведену тврдњу аутор истиче примере из интерпретације историје, и то почев од староруског периода (заједничког за сва три источнословенска народа) који се искључује из белоруске историје, промену назива рата против Наполеона из 1812. године (Отаџбински рат) и нови поглед на Други светски рат који се назива Совјетско-немачким ратом, а уз то истиче се парадокс додељивања медаља за ослобођење Републике Белорусије која тада није постојала.

У делу посвећеном узајамном односу интеграција, држава и модернизације Александар Загорнов у раду „*Изградња белоруске нације после распада СССР-а: сложеност процеса*“ (стр. 543-556) даје дијахронијски преглед развоја националног идентитета на територији савремене Белорусије, а која је некад улазила у састав Речи Посполите, Руске царевине и Совјетског Савеза. Дијахронијска анализа може понудити комплексније и свеобухватније разумевање природе сложеног наслеђа тих држава и његовог утицаја на савремене процесе формирања нације и њеног идентитета и у поређењу са актуелним процесима нестанка модела националне државе који карактерише глобализацију. Аутор истиче да је формирање белоруске нације почело у контексту царске Русије, те да је укључивало пољски национални утицај и његову конфронтацију с процесом формирања руске нације. Ту своју тврдњу аутор поткрепљује подацима са пописа, који нису укључивали податке о нацији, али јесу податке о језику, те на основу њих и конфесионалних података изводи закључке о заступљености Белоруса и белоруске културе и њиховом односу према руској и пољској култури. Оно што је карактерисало белоруску културу у периоду крајем 19. и почетком 20. века је чињеница да је била претежно руралног карактера, те да због недостатка елитарности својих представника није могла претендовати на ширење. Специфичности белоруске нације и културе били су свесни и суседни етноси. Тако су их Руси сматрали делом своје нације с пољским елементима, од којих је требало да се избави, а Пољаци су, пак, Белорусе сматрали делом пољске нације са

руским особинама, које су кочиле њихов даљи развој и уклапање у крило пољске нације. Тако је настао дуализам који и данас карактерише белоруско друштво и идентификацију неких његових делова час с руским, час с пољским елементом. Осим тога, дуализам је довео до изразитог индивидуализма у белоруском друштву који за последицу има одсуство солидарности око које би се објединила нација, и то солидарности на пољу вредности, ресурса и узајамног поверења. На тај начин могућа је подела сада самосталне заједничке државе по питањима учешћа у интеграционим процесима, западне русофобије, тумачења историје и сл. Зато достизање националног консензуса по тим питањима остаје актуелни циљ који треба остварити примењивањем теорија модернизације, али уз очување традиција и узимање у обзир културно-историјских специфичности белоруских простора.

Својом концепцијом и обухватом тема зборник обухвата готово сва актуелна питања процеса интеграција и са њим повезаних појмова дезинтеграције, идентитета, глобализације и модернизације, те ће сигурно послужити као основа за будућа теоријска испитивања ових процеса и њихових токова, резултата и узајамних утицаја, али и при практичној делатности у управљању интеграционим процесима у којима се нашла Србија.

Овај рад је примљен 12. августа 2014. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 10. септембра 2014. године.